

ਏ.ਕੇ. ਕੋਲ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. NONE

V. NONE

ਭਾਰਤ ਸੰਘ

ਬਨਾਮ

ਅਪ੍ਰੈਲ 19, 1995

[ਐਸ.ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਫੈਜ਼ਾਨ.ਉੱਦੀਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕੇ]

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ : ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ—ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ—ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ—ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼—ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ—ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਧਾਰਾ.311(2)(ਸੀ)—ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ—ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ—ਕੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ—ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ : ਧਾਰਾ 74(2)—ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ—ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ: ਸੈਕਸ਼ਨ 123 ਅਤੇ 124—ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਵੇ—ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਨ ਅਤੇ "ਦ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਐਮਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ" (ਆਈਬੀਈਏ) ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਫਤਰ ਧਾਰੀ ਵੀ ਸਨ।

3.1980 ਦੀ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਰਾਹੀਂ, ਆਈਬੀਈਏ ਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਕੰਡਕਟ) ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਐਲਾਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੂਲ ਨਿਸੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਖਿਲਾਫ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2)(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਾਲਫਾਈਡ ਸੀ ਅਤੇ ਆਈ.ਬੀ.ਈ.ਏ. ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਵਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਰੋਪਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਕਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 1985 ਅਧੀਨ, ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਅੰਤਰਿਮ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਲਲੇਖਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 74(2) ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 123 ਅਤੇ 124 ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਏ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਬੇਨਾਫਾਈਡ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਹੈ।

ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਗਰੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਈ ਸੀ, ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ (ਅ) ਆਰਟ 311(2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਸੋ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। (ਬੀ) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਾਲਫਾਈਡ ਦੁਆਰਾ ਵਿਟੀਏਟਡ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਸੀ) ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 123 ਅਤੇ 124 ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਮਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜੋ ਖਾਰਜੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਾਰੰਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ (ਡੀ) ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਕਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਰਟ 311(2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਸੋ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਤਮਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਮਗਰੀ 'ਤੇ ਉਕਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਆਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੇਵੇਂ ਆਰਟ 74(2) ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 123 ਅਤੇ 124 ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ : 1. ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਇਕਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਨਿਆਇਕਤਾ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਦੇ ਕਦੇ, ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂ, ਨਿਆਇਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਯੋਗ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

2.1. ਆਰਟੀਕਲ 311(2)(ਸੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਆਰਟੀਕਲ 356(1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਧਿਕ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਜਾਂ ਨਿਆਇਕਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਨਿਆਇਕਤਾ, ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

2.2. ਆਰਟੀਕਲ 311(2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੇ ਕਲਾਜ਼ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਾਲੀਦਾ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, [1994] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1, ਦਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕੰਪਨੀ ਲਾਅ ਬੋਰਡ, [1966] ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 311, ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ, [1985] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 131 ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, [1978] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3. ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ. 123 ਅਤੇ 124 ਅਧੀਨ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਭਾਵੇਂ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਰੋਕ ਆਰਟੀਕਲ 74(2) ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਐਸ. ਆਰ. ਬੋਮਮਈ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, [1994] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1, ਫੈਸਲਾ.

4.1. ਜਿਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 19(2) ਅਧੀਨ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਯਾਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਬੰਧੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਆਰਟੀਕਲ 311(2)(c) ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

4.2. ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ, [1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594 ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਮੰਤਰੀ, (1985) 1 ਏ.ਸੀ. 374, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

5. ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਦੂਜੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਮਾਤ-ਏ-ਇਸਲਾਮੀ ਹਿੰਦ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, [1995] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 428, ਫੈਸਲਾ.

6. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਆਈਬੀਈਏ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੋਨਾਫਾਈਡ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਸੀ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 4495-96 & 4497 ਦੇ 1995।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ 18.2.1993 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਟੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 1 & 2 ਦੇ 1992 ਤੋਂ।

ਸੇਲੀ ਜੇ. ਸੇਰਾਬਜੀ, ਬੀ.ਬੀ. ਰਾਵਲ, ਈ.ਆਰ. ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸ ਲੂਸੀ ਐਸ. ਫਜ਼ਲ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਚ. ਪਾਰੇਖ ਐਪੀਲੈਟ ਵਾਸਤੇ ਸੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 4495-96/95 ਵਿੱਚ।

ਆਰ.ਕੇ. ਕਮਲ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਚ. ਪਾਰੇਖ ਐਪੀਲੈਟ ਵਾਸਤੇ ਸੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 4497/95 ਵਿੱਚ।

ਆਲਤਾਫ ਅਹਮਦ; ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੋਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ, ਏ.ਐਸ. ਨੰਬਿਆਰ, ਬੀ. ਪਾਰਥਸਾਰਤੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਮਿਸ ਏ. ਸੁਭਾਸ਼ਿਨੀ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵਾਸਤੇ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਐਸ.ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ। ਛੁੱਟੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਐਪੀਲੈਟ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਾਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਵਿੱਚ ਉਪ ਕੇਂਦਰੀ ਗੁਪਤਚਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 23 ਜੁਲਾਈ, 1979 ਨੂੰ, ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ "ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਕਰਮਚਾਰੀ ਐਸੇਸੀਏਸ਼ਨ" (ਆਈਬੀਈਏ) ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਐਪੀਲੈਟ, ਏ.ਕੇ. ਕੋਲ ਅਤੇ ਵਰਗੀਜ ਜੋਸਫ, ਨੂੰ ਆਈਬੀਈਏ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸੈਕ੍ਰਟਰੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਪੀਲੈਟ, ਬੀ.ਬੀ. ਰਾਵਲ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। 3 ਮਈ, 1980 ਨੂੰ, ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਜੇਐੱਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਇੱਕ ਸਰਕੁਲਰ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਈਬੀਈਏ ਦਾ ਗਠਨ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਕੰਡਕਟ) ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਵੀ ਆਈਬੀਈਏ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਿਟੀਸ਼ਨਜ਼ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1117-1119 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਸਰਕੁਲਰ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, 21 ਜੁਲਾਈ, 1980 ਨੂੰ, ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਿਟੀਸ਼ਨਜ਼ ਉੱਤੇ ਰੁਲ ਨਿਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਿਟੀਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਈਬੀਈਏ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਖਿਲਾਫ ਸਰਕੁਲਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਦਾ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। 26 ਦਸੰਬਰ, 1980 ਨੂੰ, ਐਪੀਲੈਟਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਐਪੀਲੈਟ, ਏ.ਕੇ. ਕੋਲ, ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

"ਸ੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਕੋਲ,
ਉਪ ਕੇਂਦਰੀ ਗੁਪਤਚਰ ਅਧਿਕਾਰੀ,
ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ,
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।

ਜਿਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਕੋਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਕੋਲ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਵਾਰੰਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਦਨੁਸਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਕੋਲ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ)

ਗੀ/-

ਆਰ.ਮਹਾਦੇਵਨ)

ਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਕੱਤਰ

ਗੁਰ ਮੰਤਰਾਲਾ

ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ, ਵਰਗੀਜ ਜੋਸਫ ਅਤੇ ਬੀ.ਬੀ. ਰਾਵਲ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ [ਨੰਬਰ 205-207/81] ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਉਕਤ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 1985 ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ (ਇਸਨੂੰ 'ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਧੀਨ, ਉਕਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਟੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 1, 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 1992 ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਈਬੀਈਏ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਫਤਰ ਧਾਰਕ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਈਬੀਈਏ ਰਾਹੀਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤਮ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਵਾਰੰਟ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰਾਂ, ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਨਕਦ ਇਨਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੀਆਂ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਬੇਨਾ ਫਾਈਡ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਈਬੀਈਏ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਵਿਕਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿ 26 ਦਸੰਬਰ, 1980 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਪੀਲ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਸਕੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਾਲੀਦਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਸੇਰਾਬਜੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2)(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਛੁਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 123 ਅਤੇ 124 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸੇਰਾਬਜੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਤਮਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 74(2) ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 123 ਅਤੇ 124 ਅਧੀਨ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ, ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉੱਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਖੰਡ (ਸੀ) ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਖੰਡ (ਸੀ) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2), ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਪੰਦਰਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1963 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"(2) ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਵੇਂ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਜਾਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂ ਰੈੱਕ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਹੋਈ ਹੋਵੇ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਉਸ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ:

ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ—

(ਅ) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੋਸ਼ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਬਰਖਾਸਤ ਜਾਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂ ਰੈੱਕ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ

(ਬ) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਰੈੱਕ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਸੀ) ਜਿੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ & ਓਰਸ., [1985] ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 131 ਵਿੱਚ ਉੱਠਿਆ। ਮਾਡੇਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਬਹੁਮਤ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਨੇ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਆਡੀ ਅਲਟੇਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਡੇਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਨਾਗਰਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਰਖਾਸਤ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂ ਰੈੱਕ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਪੰਨਾ 202)। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਵਾਨਾ ਸਿਰਫ ਉੱਥੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਆਚਰਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਰੈੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ

ਆਚਰਣ ਹੈ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਰੈਕ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਸ਼ਰਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (ਪੰਨੇ 204- 205)। ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਵਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ "ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ" ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹਿੱਤ ਅਸਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ। ਅੱਗੇ, ਕੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 311(2) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ, ਇਸ ਲਈ, ਦੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੁਨਾਸਬਤਾ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ।" [ਪੰਨਾ 277]

ਅਦਾਲਤ "ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੰਤੋਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਸਕ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਚਿਤਤਾ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤੋਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖਤਰੇ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਤੋਲਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੰਤੋਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਅਕਸਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ੍ਰੋਤ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਮੁੜ ਉ

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਬਦਨੀਯਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ, ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸਮੇਤ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਤਾਂ ਬਦਨੀਯਤੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। (ਪੰਨਾ 279)। ਅਨੁਚਛੇਦ 74(2) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 163(3) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਹ ਸਮਗਰੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਬਦਨੀਯਤੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਸਮਗਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ

ਸਮਗਰੀ ਵੀ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਕਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੁਕੋਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਸਨ।" [ਪੰਨਾ.280]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਅਧੀਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਗਰੀ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਉਕਤ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਤਾਂ ਬਦਨੀਯਤੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਇਕਤਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉੱਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਆਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਪਰਸ਼ ਪੱਥਰ ਉੱਤੇ ਹਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਨਿਆਇਕਤਾ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਯੋਗ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਿਆਇਕਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਾਰਨ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਯੋਗ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਿਆਇਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਆਦਿ ਆਦਿ., [1978] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1, ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 356(1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੋਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਪ੍ਰੋਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਅਨੁਚਛੇਦ (1) ਵਿੱਚ ਉਲੇਖਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅੰਤਿਮ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੀ.ਐਨ. ਭਗਵਤੀ ਜੀ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾਧੀ ਸਨ) ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਏ.ਸੀ. ਗੁਪਤਾ ਜੀ. ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਜੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।" (ਪੰਨਾ 82)। ਹੋਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾਧੀਆਂ ਨੇ, ਕੁਝ ਭਿੰਨਤਾ ਨਾਲ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਬੇਗ ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ "ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹ (ਪੰਨਾ 46)। ਚੰਦਰਚੂੜ ਜੇ. (ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਤਦ) ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ 'ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਇਸ ਹਮਲੇ ਲਈ ਖੁੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।' (ਪੰਨਾ 60)। ਗੋਸਵਾਮੀ ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ 'ਜਦੋਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 356(1) ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾਗ਼ੀ ਹੈ। ਖਰਾਬੀ।' (ਪੰਨਾ 92)। ਉਟਵਾਲੀਆ ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਕਿ ਅਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ "ਪਾਸਡ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ। (ਪੰਨਾ 95)।

ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ' ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ, ਬਿਲਕੁਲ ਹਨ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।' (ਪੰਨਾ 120)।

ਅਨੁਚੱਛੇਦ 356 ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਚੁਆਲੀਵਾਂ ਸੋਧ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1978 ਦੁਆਰਾ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸਾਵੰਤ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਏ.ਕੇ. ਰਾਯ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, [1982] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 272 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਨਾਲ ਅਨੁਚੱਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਲਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਰੈਂਡੀ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਬੇਸ਼ੱਕ ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਨਾਲ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਚਮੁੱਚ, ਇਸ ਨੇ ਕਹੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੇ ਮਿਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਲਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਝੁਕਾਉ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" (ਪੰਨਾ 255)।

ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਹੱਦ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਵੰਤ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਪੈਮਾਨਿਆਂ, ਭਾਵ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਅਤਾਰਕਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਪੰਨਾ 112)। "ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ.... ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ" ਅਨੁਚੱਛੇਦ 356(1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:

"ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ, ਇੱਛਾ, ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਰਾਏ ਜਾਂ ਇਥੇ ਡਿਕਸਿਟ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੇਹੋਰਸ ਸਮੱਗਰੀ ਪਰ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਜਾਇਜ਼ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਆਸਵਾਸਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸੰਦੇਹ ਜਾਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਲਈ, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਜਾਂ ਅਨਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ।" (ਪੰਨਾ 103)

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਅਨੁਸਾਰ, "ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਕਈ ਮਾਪਦੰਡ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।" (ਪੰਨਾ 94)। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕੰਪਨੀ ਲਾ ਬੋਰਡ, [1966] ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 311 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਰੈਂਡੀ ਜੇ., ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਅਗਰਵਾਲ ਜੇ.) ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਨੁਚੱਛੇਦ 356(1) ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵਿਆਪਕ ਦਾਇਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ (ਉਪਰੋਕਤ) ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਇਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਲਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਿਧਾਂਤ "ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ" ਅਤੇ ਕਿ "ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।" (ਪੰਨਾ 267)। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਅਪਣਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ

ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" (ਪੰਨਾ 268)। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ: "ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਸਹੀਪਣ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ 'ਤੇ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਾਏਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਜੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਪਾਏ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਵੀ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਜ਼ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ ਉਹ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਾਮਲਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਾਂਦੀ ਹੈ - ਉਹ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤਿਰਛੇ ਮਕਸਦਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" (ਪੰਨਾ 268)। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ: "ਅਦਾਲਤ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ "ਅਦਾਲਤ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਜਾਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਥੱਕੇ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲੇਗੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਲਈ ਭੱਤਾ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਰਵੇਤਮ ਜੱਜ ਹਨ ਸਥਿਤੀ, ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹਨ ਜੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ. ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਸਾਲਸ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੈ।" (ਪੰਨਾ 268-269) ਪਾਂਡੀਅਨ ਜੇ. ਜੀਵਨ ਰੈਡੀ ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਮਝੋਤਾ

ਅਹਮਦੀ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ), ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 356(1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਜ਼ ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੀਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ। (ਪੰਨਾ 82)

ਵਰਮਾ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਦਿਆਲ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਖੇਤਰ ਸੰਕੀਰਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੈਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਵੈਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਕੇ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: "ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਜ਼, ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਐਲਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਤਰਕਹੀਣਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।" ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।" (ਪੰਨਾ 209)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਈ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿਚ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 356 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਪਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਮਤ (ਪਾਂਡੀਅਨ, ਅਹਿਮਦੀ, ਵਰਮਾ, ਅਗਰਵਾਲ, ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਦਿਆਲ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਰੈਡੀ, ਜੇ.ਜੇ.) ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੂਲ. ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਨਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ ਕਨੂੰਨ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਧਾਰਾ 356 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ। ਜੀਵਨ ਰੈਡੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੇ., ਜੋ ਕਿ ਸਾਵੰਤ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ (ਪਾਂਡੀਅਨ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸਾਵੰਤ, ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਰੈਡੀ ਜੇ.ਜੇ.) ਉਹ ਹੈ:

(i) ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਧਾਰਾ 356(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ;

(ii) ਇਹ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇਗਾ;

(iii) ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਅਜੇ ਵੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ;

(iv) ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗਾ;

(v) ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਜ਼ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਾਮਲਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(vi) ਅਦਾਲਤ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੇਗੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਜੱਜ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(vii) ਇਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਨਿਰਣਾਕਾਰੀ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਨਿਰਣਾਯਕ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 74(2) ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਰੋਕ ਬਾਰੇ, ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 74(2) ਅਧੀਨ ਲਗਾਈ ਗਈ ਇਹ ਰੋਕ ਕੇਵਲ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ; ਅਨੁਚਛੇਦ 74(2) ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 123 ਅਧੀਨ।

ਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਨਿਆਇਕਤਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ? ਅਸੀਂ ਵਿਚਲਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 356 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਦਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੇਕਰ ਬਰਖਾਸਤ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਰੋਕ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 311 ਦਾ ਖੰਡ (3) ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਅਨੁਚਛੇਦ 311 ਦੇ ਖੰਡ (3) ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅੰਤਿਮਤਾ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਰਿੰਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਜ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚੇਗੀ। ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੇਗੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਨ

ਅਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਸ ਖੰਡ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।" (ਪੰਨਾ 274)

(ਬੀ) ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਫਰਕ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 356(1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 356(1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੋਕਲਮੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਸੋ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਉਸੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਸੋ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਚਾਰ ਅਜਿਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਹੁੰਚੀ ਗਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ? ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਰਾਜ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਾਬੰਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਅਧੀਨ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2)(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਵੱਧੇ ਹੋਏ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਖੰਡ (2) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ। (ਦੇਖੋ: ਰਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦਾ ਰਾਜ, [1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594, ਪੰਨਾ 601 'ਤੇ)। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ', 'ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ' ਅਤੇ 'ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਜੋ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2)(c) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫਰਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2)(c) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਕੇਵਲ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2)(c) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਅਸਰ

ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਫਾਰ ਦ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ, (1985) 1 ਏਸੀ 374 ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਹੈਂਡ ਕੁਆਰਟਰਜ਼ (ਜੀਸੀਐਚਕਿਊ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਜੀਸੀਐਚਕਿਊ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਸੈਨਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਗਨਲਜ਼ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। 1947 ਤੋਂ ਜੀਸੀਐਚਕਿਊ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੌ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਦਲਾਅਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਪਾਸਿਓਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਥਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ। 22 ਦਸੰਬਰ, 1983 ਨੂੰ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਵਿਵਿਧਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਣਗੇ। ਉਸ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਸੀਐਚਕਿਊ ਵਿੱਚ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਜਾਂ ਸਟਾਫ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਹਦਾਇਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਕਤ ਹਦਾਇਤ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਛੇਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਹਦਾਇਤ ਤਾਜਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰੋਤ ਜਾਂ ਤਾਜਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਤਾਜਪੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਜੋ ਕਿ ਤਾਜਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਸੇ ਫਰਜ਼ ਅਧੀਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ। ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਸ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਮਕਸਦ ਸੀ। ਜਦਕਿ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਿਆਇਕ ਫਰਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ, ਲਾਰਡ ਫਰੈਂਜ਼ਰ ਆਫ਼ ਟੁਲੀਬੈਲਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਪਰ ਜੇ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਕਿ ਫੈਸਲਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ।" (ਪੰਨਾ 402) ਲਾਰਡ ਸਕਾਰਮੈਨ ਅਨੁਸਾਰ:

"ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ; ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਧਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

"ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਸਮਝ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਣਯੋਗ ਕਾਰਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ

ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਾਂ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" [ਪੰਨਾ 404]

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਰਡ ਰੋਸਕਿਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ :

"ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿ ਇਹ ਸਿਦਾਂਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ।" [ਪੰਨਾ 420]

ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਣਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨਾ ਜੀ.ਸੀ.ਐਚ.ਕਿਊ. ਵਿੱਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਜੋ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਬਕਸ਼ੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨਯ., [1987] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 114, ਵਿੱਚ, ਆਰਟੀਕਲ 311 (2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਨਿਰਣਾਯਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ ਕੀਤਾ:

"ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੇਸ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਣ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੰਕਿਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਉੱਠੇ ਹਨ ਕਿ 3 ਜੂਨ, 1971 ਦੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ; ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ।" [ਪੰਨਾ 121]

ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਮੌਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਆਰਟੀਕਲ 311(2)(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਸਨ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮਟੀਰੀਅਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੱਥ ਇਹ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 311(2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕੇ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 311(2) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਦੇ ਵਿਧੀਤ ਜੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਲੋਜ਼ (ਸੀ) ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਪਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਲੋੜ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜੇਕਰ ਅਨੁਛੇਦ 311(2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਚਾਰ। ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਹਾਲਾਤ ਰੱਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਲਹਿਰਾਂ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਆਰਟੀਕਲ 311(2)(c) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਵੇਖੋ: ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੁ11ਜਾਬ ਸਟੇਟ, [1975] 1 ਐਸਸੀਆਰ 814. ਆਰਟੀਕਲ 74(2) ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 163(3) ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਸਲਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ। ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮੈ (supra), the ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 123 ਅਤੇ 124 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਖਾਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਰਾਕਾਰਡ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਉਕਤ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ। ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਗਠਜੋੜ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਸੰਕੇਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜੇਕਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਾਣਕਾਰੀ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 311 (2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਉਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸੈਕਸ਼ਨ 123 ਅਤੇ 124 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਉਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਹੈ।

(a) "ਜਾਣਕਾਰੀ" ਵਾਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ "ਸੰਤੁਸ਼ਟ" ਸੀ ਦੂਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਧਾਰਾ 311(2) ਤੱਕ।

(ਬੀ) "ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਸੇਵਾ।

(c) "ਦੁਰਾਚਾਰ" ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵਾਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ CCS (ਆਚਰਣ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨਿਯਮ, 1965.

(ਡੀ) ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਯੋਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ "ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਕੈਲ, ਸ੍ਰੀ ਵੀ. ਜੋਸਫ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬੀ.ਬੀ. ਰਾਵਲ (ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ" ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

(e) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2)(c) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੂਲ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਮਹਾਦੇਵਨ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ 26 ਦਸੰਬਰ, 1980 ਨੂੰ "ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ" ਦਾ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

(f) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਕਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਮਹਾਦੇਵਨ, ਅੰਡਰ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦਿੱਤੀ।

(g) ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ 26 ਜੁਲਾਈ, 1980 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਓ.ਐਮ. ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼, ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(2)(c) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

(h) ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਰਿਕਾਰਡਾਂ, ਫਾਈਲਾਂ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਜੋ ਮਾਣਯੋਗ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਮਾਧਵ ਗੋਡਬੋਲੇ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 74(2) ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਸਾਕਸ਼ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 123 ਅਤੇ 124 ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਐਸ. ਪੀ. ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, [1982] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 365, ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।

(i) ਕੈਬਿਨੇਟ ਮਿੰਟਾਂ, ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦੇ ਮਿੰਟ, ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਅੰਤਰ-ਵਿਭਾਗੀ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਡਿਸਪੈਚ।

(ii) ਕੈਬਿਨੇਟ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਕਾਗਜ਼ਾਤ।

(iii) ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼।

(vi) ਸਬੰਧਤ ਫਾਈਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨੋਟਸ ਅਤੇ ਮਿੰਟ, ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰ।

(v) ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੀਤੀ-ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਿੰਟ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਬਿਨੇਟ ਦੇ ਮਿੰਟ, ਕੈਬਿਨੇਟ ਨੂੰ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਕਾਗਜ਼ਾਤ, ਵਿਵਾਦਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨੋਟਸ ਅਤੇ ਮਿੰਟ, ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਢਹਿਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਰੋਤ ਸੁੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ।

ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਹ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਮਗਰੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਆਈਬੀਈਏ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ W.P.(O) ਨੰਬਰ 1117 ਤੋਂ 1119 ਦੇ 1980 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਬੇਨਾਫਾਈਡ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਈਬੀਈਏ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਦੀ ਸੈਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਸ ਕੇਰਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜੰਮਤ-ਏ-ਇਸਲਾਮੀ ਹਿੰਦ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, [1995] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 428 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੰਮਤ-ਏ-ਇਸਲਾਮੀ ਹਿੰਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਣਧਾਰਾਜ਼ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕੂ) ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੰਮਤ-ਏ-ਇਸਲਾਮੀ ਹਿੰਦ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਗਠਨ ਹੈ। ਉਕਤ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਅਦਾਲਤੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਕੁਝ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਸਨ ਜੋ ਕੇਵਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਲਾਨਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਾ ਅਰਥਪੂਰਨ ਹੋਵੇ, ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਢਾਲਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰ ਘੱਟ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਕਸਰ ਗੁਪਤ ਸੂਭਾਵ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ, ਅਤੇ, ਸ਼ਾਇਦ, ਇਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਵੀ, ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ... ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

[ਪੰਨਾ 447]

ਜੰਮਾਤ-ਏ-ਇਸਲਾਮੀ ਹਿੰਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੁਸ਼ਾਹਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 1980 ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਸੀ.ਐਮ.ਪੀ.ਨੰਬਰ 8494 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦਾਵਿਆਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਡਬਲਿਊ.ਪੀ.ਨੰਬਰ 1117-19 ਦੇ 1980 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕ੍ਰਿਆਕਲਾਪਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੋਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਉਹ ਕ੍ਰਿਆਕਲਾਪਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅਸਰ ਪਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸਮੱਗਰੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਈ.ਬੀ.ਈ.ਏ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕ੍ਰਿਆਕਲਾਪਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਲਈ ਗਈ ਆਦੇਸ਼ ਮਾਲਫਾਈਡਜ਼ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਅਸੰਬੰਧਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਟੀ.ਡਬਲਿਊ.

ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate